

Ecogain AB,
Josefin Ohlson
josefin.ohlson@ecogain.se

Kompletterande synpunkter i avgränsningssamråd om planerad fortsatt och utökad kalkbrytning i Stucks kalkbrott

SMA Mineral AB har genomfört ett avgränsningssamråd med Region Gotland och Länsstyrelsen i Gotlands län den 29 april 2025. Vid det genomförda mötet i Visby och efterföljande fältbesök vid anläggningen i Bunge, lämnade Region Gotland synpunkter och ställde frågor kring den planerade verksamheten, dess konsekvenser och behovet av vidare utredningar inför en prövning av verksamheten. SMA har efter samrådsmötet sammanställt och skickat ut mötesanteckningar till deltagande parter. Region Gotland kompletterar nu vad som framfördes vid samrådsmötet 29 april.

Generella synpunkter

Region Gotland vill inledningsvis påpeka att Gotland redan i dag tar ett stort ansvar för den nationella försörjningen av såväl cement som kalksten för andra ändamål. För Gotland är det av stor betydelse att de industri-verksamheter som etablerar sig på ön och som genom sin verksamhet påverkar vatten, natur och människors närmiljö på ett negativt sätt, också kan bidra till att skapa positiva effekter inom andra områden såsom näringsliv och arbetsmarknad. I det förslag till verksamhet som SMA presenterar ser Region Gotland inga tydliga positiva effekter där Gotland som samhälle kan ges fördelar av en etablerad kalktäktsverksamhet, tvärtom uppstår ett antal risker rörande just vatten, natur och människors närmiljö.

I anslutning till det aktuella täktområdet planeras för Sveriges nästa nationalpark i området kring Bästeträsk. Region Gotland har varit aktiv bildandeprocessen och har även ställt sig positiv till den föreslagna nationalparken. Det finns stora förväntningar på att den kommande nationalparken ska skapa förutsättningar för en hållbar besöksnäring och kunna innebära positiva effekter för stora delar av norra Gotland när det gäller näringsliv, arbetsmarknad och skapande av attraktiva livsmiljöer för boende och besökare.

Region Gotland efterlyser ett djupare resonemang kring hur den föreslagna verksamheten kan komma att påverka Gotland, såväl positivt som negativt, ur

ett regionalt utvecklingsperspektiv. Det kan till exempel handla om lokala och regionala effekter på arbetsmarknad, näringsliv, infrastruktur och sociala perspektiv.

Region Gotland anser att det är viktigt att de företag som kommer att utföra utredningarna och analyserna har bevisad fackmannamässig kompetens och erfarenhet inom de specifika sakområdena, samt kunskap om de speciella gotländska geologiska förhållandena.

Yt- och grundvatten

Region Gotland anser att det är viktigt att noga utreda:

- Hur täktverksamheten kommer att påverka både vattenkvantitet och vattenkvalitet på tillrinningen till och i själva förekomsten Bästeträsk.
- Hur täktverksamheten kommer påverka ovannämnda i de olika stadierna av verksamhet (etablering, förberedning, drift samt efterbehandling, återställande).
- Hur täktverksamheten påverkar vid olika klimatscenarier och extremväder.
- Hur täktverksamheten påverkar vid olika årstider.
- Hur täktverksamheten påverkar vid olika grundvattenvariationer (kan variera från år till år).
- Hur täktvatten kommer att hanteras.

Vidare anser Region Gotland att det är viktigt att alla utredningar som lyfts i samrådshandlingarna också genomförs.

Lokalisering

Översiktsplan Vårt Gotland 2040 redovisar del av det föreslagna brytområdet som befintlig verksamhet (nu nedlagd) och dess närmaste omgivningar som naturområde. I översiktsplanen görs avvägningen att området Stucks helt eller delvis bör undantas från område av riksintresse fyndigheter av ämnen eller material, med hänvisning till förekomsten av Natura 2000-område. Som riksintressemyndighet är Sveriges Geologiska undersökning, SGU, ansvarig för att peka ut riksintressen för värdefulla ämnen eller material. Under översiktsplanens granskningsperiod (mars-maj 2024) bemötte SGU inte Region Gotlands ställningstagande gällande området Stucks. Detta innebär att de befintliga riksintresseområdena och dess värdebeskrivningar kommer utgöra grund för kommande prövning. Region Gotland konstaterar således att riksintressemyndigheten och Region Gotland inte är överens i denna fråga.

Föreslaget verksamhetsområde omges av ett område som är i slutskedet av bildandet av en ny nationalpark - Bästeträsk. Region Gotland har under processen varit odelat positiv till bildandet av en nationalpark i området och har inlett arbetet med att omhänderta de möjligheter till utveckling som den planerade nationalparken kan skapa, lokalt såväl som regionalt. Region Gotland har bland annat, i sitt remissvar till Naturvårdsverket, bejakat förslaget till en entré till nationalparken i anslutning till Fårösund. Det bedöms kunna ge positiva effekter för lokalsamhället Fårösund, som med sitt geografiska läge kan bli ett nav mellan två nationalparker (Bästeträsk och Gotska Sandön). Nationalparken kommer även att kunna skapa positiva effekter för exempelvis

näringslivs-utveckling och service för norra Gotland samt för Gotland som besöksmål.

Region Gotland vill därför särskilt betona vikten av att bolaget utreder och tydligt redovisar vilka konsekvenser den planerade täktverksamheten kan komma att innebära för den planerade nationalparken och dess värden. Det är även viktigt att belysa konsekvenserna för framkomligheten på och tillgängligheten till befintlig väg 690, som i samrådsunderlaget föreslås korsas av transporter av kalk för utskeppning från Strå hamn.

I översiktsplanen anges vidare att möjligheten att binda samman Fårösunds samhälle med Bästeträsk-området västerut i form av gång- och cykelleder, bör utredas. Kopplingen västerut mellan tätorten och den blivande nationalparken kan vara av stor vikt för att främja det rörliga friluftslivet, rekreativ- möjligheter samt att stärka grönstrukturer i området genom exempelvis nya grönstråk. Region Gotland efterfrågar dessutom att den planerade verksamhetens konsekvenser för det rörliga friluftslivet utreds och belyses i kommande process.

Miljökonsekvenser

Region Gotland anser att följande utredningar och analyser bör ingå i miljökonsekvensbeskrivningen:

- Utredningar gällande vägtrafikbuller och verksamhetsbuller.
- Utredningar gällande damning och luftmiljö.
- Utredningar gällande olika transportlösningar över väg 690.
- Utredning gällande hantering av täktvatten.
- När det gäller vattenskyddsområden, våtmarker och brunnar bör alla de utredningar och aktiviteter som finns beskrivna i samrådsredogörelsen utföras.

Synpunkter rörande planerad tillståndprocess

Avslutningsvis har Region Gotland följande synpunkter:

- SMA anger att bolaget även överväger att initialt ansöka om brytning av ett mindre område under en kortare tid. Region Gotland anser att i ett tidigt skede bör klargöras vilket delområde och tidsperiod som avses.
- Hamnen har enligt uppgift ett gällande tillstånd. Region Gotland efterlyser en tydlig redogörelse för hur detta ser ut och vilka begränsningar i volym och tid som finns.
- Vidare efterlyser Region Gotland en närmare beskrivning av hur transporter av material mellan täkt och hamn planeras att ske.
- Om del av produkten planeras avsättas på den gotländska marknaden via vägtransport, ser Region Gotland ett behov av att tydligt beskriva omfattningen samt vilka störningar det kan ge upphov till och hur dessa kan mätas.
- Tidigare ansökan 2007 fick avslag med hänvisning till att verksamheten ansågs skada det kringliggande Natura 2000-området Bästeträsk och förutsättningarna vid den aktuella prövningen gjorde det inte möjligt att pröva frågan om Natura 2000-tillstånd. Region Gotland anser att det är viktigt att dessa perspektiv belyses särskilt i den kommande processen.

- SMA Mineral anger att Stucks kalkbrott är viktigt för att fylla Sveriges behov av kalk och att det inhemska behovet av bränd kalk är större än utbudet, vilket medför att bränd kalk idag importeras. Region Gotland ser vikten av att bolaget ger en mer utförlig beskrivning av behovsbilden i ett långsiktigt perspektiv, men även kring nuläget med import av kalksten.
- Region Gotland vill också att bolaget utförligt redovisar den planerade verksamhetens sysselsättningseffekter för det lokala näringslivet.

Sammanfattande slutsatser

Region Gotlands ställningstagande, utifrån det samrådsunderlag som SMA presenterat, är att en fungerande samexistens mellan en utbyggd kalkbrytning och den kommande nationalparken knappast är möjlig utan att riskera stora inskränkningar för nationalparken och dess planerade kringverksamheter. Med den information som Region Gotland har i dag är att det är svårt att se att den föreslagna täktverksamheten kan komma att innebära mätbara positiva effekter för Gotland, utan tvärtom riskerar att föra med sig störningar och begränsningar.

Regionstyrelsen

Meit Fohlin
Ordförande Regionstyrelsen

Stefan Hollmark
Regiondirektör